

О.В. Нікітіна, асп. (*ХДУХТ, Харків*)

СИСТЕМА КОНТРОЛІНГУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

В сучасних умовах господарювання керівникам підприємств важливо уникати кризових явищ або мінімізувати їх вплив на фінансово-господарську діяльність шляхом здійснення ефективного управління підприємством. В умовах відкритих ринкових відносин управління підприємством відзначається високим рівнем складності та ризикованості, що обумовлює багатофункціональність систем управління та застосування додаткових механізмів, які інтегрують окремі функції у єдину систему. Сьогодні такою системою виступає контролінг, як ефективне управління в рамках сучасного менеджменту.

Тому застосування системи контролінгу в управлінні підприємством є засобом ефективного внутрішнього контролю діяльності підприємства. Контролінг формує взаємозв'язки між іншими окремими функціями управління – плануванням, контролем, обліком і аналізом.

Контролінг як система підтримки управлінських рішень був вперше запроваджений на підприємствах США: у 1892 р. компанія «General Electric Company» першою з індустріальних підприємств ввела посаду контролера. Більшість зарубіжних фахівців дотримуються думки, що основною причиною появи контролінгу як нового явища на підприємстві стало насамперед бурхливе промислове зростання в США в кінці XIX – на початку XX ст.

Сучасні науковці до цілісної системи контролінгу відносять дві базові частини:

- стратегічний контролінг;
- оперативний контролінг.

Кожен з видів контролінгу має свої цілі, методи, принципи, інструменти.

Головна функція стратегічного контролінгу: своєчасне встановлення причин відхилення з метою внесення виправлень у стратегію підприємства до виникнення оперативних недоліків.

Стратегічний контролінг координує функції стратегічного планування, аналізу, контролю й системи стратегічного інформаційного забезпечення, таким чином утворюючи систему стратегічного контролінгу. Стратегічний контролінг несе відповідальність за обґрунтованість стратегічних планів у середньо- і довгостроковому періоді.

Практичними інструментами і принципами стратегічного управління є:

- функціонально-вартісний аналіз;
- стратегічне управління витратами;
- сценарний аналіз;
- матричні аналітичні інструменти;
- принципи фінансової оцінки стратегічних планів.

У системі оперативного контролінгу розглядаються економічні процеси в рамках одного року. Тобто мова йде про короткостроковий період, в якому виходять з наявних ресурсів. Оперативний контролінг на підприємстві допомагає вирішити такі завдання:

- 1) координація поточних планів за різними напрямками розвитку бізнесу;
- 2) узгодження поточних планів із стратегічним планом.

Служба контролінгу на підприємстві для оцінки ефективності використовує системи показників. Розрізняють два види систем ключових показників результативності та ефективності діяльності залежно від способу побудови: логіко-дедуктивні системи – це системи, що являють собою ієрархічну структуровану сукупність показників, які задіяні в забезпечення досягнення єдиної цілі; емпірико-індуктивні системи – це системи, що сформовані шляхом статистичного відбору найбільш значущих показників для цілей управління економічною системою підприємства.

Основні показники, які контролює оперативний контролінг – рентабельність, ліквідність, продуктивність і прибуток.

Таким чином, стратегічний та оперативний контролінг відрізняються тим, що перший орієнтований на тенденції майбутнього, а другий – відповідно, – на сьогодення, в зв'язку з цим розходяться й їх цілі та методи, й інструменти їх досягнення.

Система стратегічного та оперативного контролінгу як гнучкий інструмент дозволяє повною мірою та своєчасно враховувати особливості та динаміку ринку, його невизначеність, багатоваріантність управлінських рішень у цих умовах, можливість фінансових ускладнень і навіть банкрутства. Вона спонукає підприємства діяти тільки на основі точного економічного розрахунку й з урахуванням можливого ризику та його досліджень.

Таким чином, органічно інтегрована в організаційну структуру підприємства служба контролінгу дозволяє оптимізувати діяльність усіх фінансово-економічних підрозділів і забезпечує підготовку ефективних управлінських рішень, спрямованих на досягнення оперативних і стратегічних цілей підприємства.